

על הפרק

רפואה למכה

לכאורה תרומה יפה של האוצר לטובת החקלאים, אבל למעשה מהווה סכום זה רק חלק קטן מן הנזקים הכבדים שנגרמו למשק החלב ע"י מדיניות המחירים והייבוא של הממשלה בשנים האחרונות בהן הורגל הצרכן הישראלי למחירי חלב נמוכים ומוצרי חלב מסוימים אף נמכרו במחירים סמליים בלבד. הדבר הזה נתאפשר ע"י קבלת כמויות עצומות של תוצרת חלב בתנאים בלתי משקיים ו"זריקתם" לשוק. ברור שהיום, כאשר התוצרת המקומית צריכה לבוא במקום ייבוא המתנות, מתערער כל המבנה של המחירים ושל הרנטביליות. ארבעת המיליונים, נוסף על הסובסידיה "הרגילה" לחלב והסובסידיה "המיר" חדת" לחמאה, הם בעצם מחיר המתנות שהמדינה קיבלה ביד רחבה הם אינם מסייעים עם החקלאי אלא מעמידים את מקור קיומו בסכנה חמורה. הגענו לשיא של סובסידיות וקרוב ל-40% מהכנסתו של יצרן החלב באים מקופת האוצר. קשה למצוא אח דוגמה למצב אומלל זה. לתוכו הוכנס משק החלב ע"י מכוני הכלכלה שלנו.

בתוך הפרשה כולה נועד מקום מיוחד לענין החמאה. במשך שנים היה מחיר החמאה המקומית ספקולטיבי גבוה. כל מה ש"נחסך" בשעת קביעת מחיר חלב שתייה ותוצרת חלב הועמס ע"י קובעי המחירים הרשמיים על החמאה, ובלבד למנוע תוספת "נקודות" באינדקס יוקר המחיה. במצב זה הביא משרד מסחר ותעשייה כמויות גדולות מאוד של חמאה אמריקאית ויצר עודף מלאכותי אשר אין כל אפשרות לגבור עליו. עוד בשנה שעברה — ב-1958 — ייבאה ישראל 7,500 טונות חמאה מעודפי ארה"ב. עיסקה זו היתה חרת צרות והוסיפה הרבה להחרפת משבר הענף. קשה לקבל את הטענה שייבוא זה היה בלתי נמנע, כאילו בו היתה מותנית קבלת עודפים אחרים. לפי פירסום רשמי של משרד החקלאות האמריקאי היו 7,500 הטונות שישראל קיבלה, למעלה מ-60% מן הכמות הכללית של עודפי החמאה שאמריקה העניקה לשורה של ארצות וישראל הקטנה ביניהן. מתבקשת ההשערה שלא קשה היה להוכיח את הדיספרופורציה שבמספרים אלה, ולצמצם את קבלת החמאה במידה ניכרת.

הלחץ הנמרץ שהופעל בחודשים האחרונים על השרים הכלכליים הוליד את ההסכם על מחיר מינימום מובטח לליטר חלב בגובה של 280 פר' להתישבות הוותיקה ו-290 פר' להתישבות החדשה. ההסכם הזה מוגבל לתקופת זמן של ארבעה חודשים — מרץ, אפריל, מאי ויוני — והמחיר מובטח להתישבות הוותיקה לפי נתוני הייצור בחודשים המקבילים של שנת 1958 ולהתישבות הצעירה — בתחומי ייצור עד ל-10,000 ליטר לשנה ליחידה חקלאית. תוך ארבעת החודשים הנקובים צריך להיגמר תיכנון ענף החלב לתקופת חמש השנים הקרובות ונקודת המוצא של התיכנון הזה צריכה לשמש שחיטת 10,000 פרות חולבות תוך החודשים הקרובים.

בטרם נעריך את ההסכם לגופו, חשוב לציין כי המ"מ לקראת השנתו התנהל באופן נבדל, הן מצד גורמים ממשלתיים והן מצד גורמים ציבוריים, תוך התעלמות מקיום המועצה לייצור ושיווק חלב, אשר בה נציגים לגורמים אלה ואשר היא לפי תכלית קיומה צריכה לשמש מסגרת למ"מ מסוג זה. דרך זו מרוקנת את המועצה מתוכנה העיקרי, מקפחת אחדים מן הגורמים המייצגים בה ופוגעת בגופו של הענף. לא ייתכן שאותם משרדי ממשלה עצמם אשר מינו את המועצה וקבעו שבמסגרת פעולותיה יש לדון ולייעץ לממשלה בכל מה שנוגע לענייני מחירים ותיכנון — יקיימו בשאלות גורליות לענף דיונים מכריעים מחוץ למסגרת המועצה. אם אין רצון לקיים את המועצה, יש לומר זאת באופן גלוי ולא למשוך גורמים אחרים לשותפות במוסד פיקטיבי הדרוש לקיום שלט בלבד.

לפי מבט ראשון יש במחיר המובטח הישג גדול לחקלאים. כמות החלב במחיר המובטח בשני הסקטורים נאמדת בתקופת ההסכם בגבולות 70 מיליון ליטר. לפי התפתחות השיווק והמחירים אין לצפות להכנסה יותר גדולה מ-230 פר' לליטר בארבעת החודשים הנ"דוים. היות וקרוב ל-50% מן החלב מובא למחלבות מן ההתישבות החדשה יצטרך האוצר להוסיף לכל ליטר חלב כ-55 פר' ובסך הכל כ-4 מיליון לירות.

2. סככות הבקר וביתן חליבה על כל אביזריו;
3. תצוגה חזותית המדגימה את הישגי הענף בעשר שנות קיום המדינה, ו-4. תצוגת תכניות ומודלים של אזורי רפתות ומבנים בודדים.
בהכנת התצוגה ובקיומה בכל תקופת התערוכה מושקעים עבודה וכספים רבים ומשתקפת בה בלי ספק יכולת קולקטיבית רבה של הענף כולו.

במסגרת התערוכה קוימו שני כינוסי בוקרים, אחד המוקדש לחלוקת פרסים למגדלי בקר מצטיינים בשנת 1958 והשני לבעיות ההורעה המלאכותית. בשני הכינוסים השתתפו בוקרים רבים ושררה רוח טובה.

במסגרת הכינוס החקלאי הבינלאומי נחנך באופן רשמי המכון הווטרנירי בפתיחה חגיגית רבת רושם, בהשתתפות אורחים ידועי שם מחו"ל. ציבור הבוקרים היה שותף פעיל מאוד בייזום הקמת המכון ואף השתתף באמצעים כספיים ראשונים להנעת גורמים אחרים לתת את חלקם. עם פתיחת המכון נוסף נכס חשוב עד מאוד לשירות הענף ואין לנו אלא להצטרף מעל במתנו זו לברכות הרבות שהוגשו במסיבת הפתיחה החגיגית להצלחתו והתפתחותו של המכון לטובת כל המעוניינים בו.

אורחים

בין מאות האורחים שבאו לכינוס החקלאים בירושלים היה גם מ. רוי בקר, חבר הנהלת ספר העדר הפריזי בקנדה. הוא סייר במספר משקים והתרשם טוב מהישגינו בטיפוח, בשיכון הבהמות ומביתני החליבה.

מטעם ספר העדר הפריזי הגיע לכינוס מר בורסמה, אחד השופטים המעולים בתערוכות בקר. הוא שפט גם בכמה ארצות דרום-אמריקה ואנו שיתפנוהו בשיפוט המוצגים שלנו בתערוכה. אמנם לא קל היה לו להסתגל לטיפוס הבקר שלנו, לאחר שהוא רגיל בטיפוס ההולנדי הטהור, אולם לאחר סיוריו הרבים בערינו, התחיל להתרגל לפרה המעורבת שלנו, ולא הופיעו חילוקי דעות רציניים בין חבר השופטים בתערוכה.

ביקר גם אורח מהמזרח, המייצר חלב היגיני בבקבוקים בשלוש הערים הגדולות שבארצו. אורח זה, אשר בא הנה מרומא, סיפר לנו שנמסרו לו דעות מצויינות מ-F.A.O. על טיב הבקר שלנו. סיירנו אתו במספר משקים ויש להניח שהוא התרשם לטובה מהבקר שלנו. הוא מעוניין בייבוא של מספר מבכירות לנסיון, והענין נמצא בטיפול המוסדות הממשלתיים שלנו.

כתוצאה מן העודפים הגדולים נוצר משבר של שיווק, ולא הועילו הורדות דרסטיות של המחירים, אגב קביעת סובסידיה לחמאה המקומית, ונאלצנו אף להיזקק ל"תרופה" מפקפקת של ייצוא חמאה מקומית לאנגליה במחירי הפסד לחקלאים למרות קביעת הפרמיה הכי גבוהה לדולר הנחסך.

קביעת המחירים הנמוכים לחמאה מהווה חזרה על המשגה החמור שנעשה בזמנו לגבי מחירי חלב השתייה ומוצרי חלב אחרים. הצרכן "ישרים" מהר מאוד עם החמאה הזולה וכאשר יגיע היום ומחיר החמאה יצטרך לעלות מתוך צמידות לחשבון הוצאות ייצור בלי מתנות נדירות וכלי סובסידיה, יתעורר הרושם שהחמאה מתיקרת וייגרם משבר בשיווק החמאה בדומה למשבר בשיווק החלב היום. הורדת מחיר החמאה מתחת למינימום מסויים הינה משגה חמור. היא אמנם עוזרת להתגבר על העודפים, אבל היא נושאת בחובה משבר הרבה יותר חמור בעתיד.

המצב מסוכן מאוד ואין לקוות לפתרונות קלים ומהירים; גם ההסכם הנוכחי הוא רק בבחינת "רפואה למכה". לשם הבראת הענף צריך לסלק מיד את כל תוצרת הייבוא מן השווקים, כולל צה"ל, מוסדות סעד וכן תעשיית הגלידה והממתקים למיניהם. יש להעלות באופן הדרגתי ובעוצמה המתאימה את מחירי החלב והתוצרת ולהוריד את הסובסידיות על מנת להקטין את תלותו הישירה של היצרן בקופת האוצר. הסובסידיה המוקטנת, אשר תינתן גם בעתיד, צריכה לשמש אמצעי בידי המועצה לייצור ושיווק חלב למטרות עידוד והכוונה במגמה להעלות את כמות הצריכה של חלב שתייה, להקטין במידת האפשר את ההפרשים בין עונת השפל ושיא בייצור ולהרים את הטיב ודרגת הנקיון של החלב המובא למחלבות.

הגשמת הצעדים הנ"ל תביא תועלת לצרכן וליצרן כאחת, וגם תשחרר במרוצת הזמן את קופת האוצר מן הנטל העיקרי של הסובסידיות.

אירועים

השבועות האחרונים עומדים בסימן אירועים במסגרת סיום חגיגות העשור ובאחרים מהם חלק פעיל לענף החלב.

בתערוכה החקלאית בוצעה תצוגת עדר החלב אשר באה להפגין את ההישגים בטיפוח הבקר ובשיטות ההחזקה והחליבה. התצוגה מורכבת מארבעה חלקים: 1. עדר הבקר המורכב מ-20 פרות ו-20 עגלות ממיטב הבהמות בארץ;